TANE
tasa-arvoasiain neuvottelukunta

SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖ

8/4.1./17
17.5.2017

Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

VNS 4/2017 vp Valtioneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2018 - 2021

Tasa-arvoasiain neuvottelukunnan asiantuntijalausunto
Asiantuntijakuuleminen 18.5.2017

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta edistää sukupuolten välistä tasa-arvoa yhteiskunnassa, joten neuvottelukunnan lausunto keskittyy sukupuolten tasa-arvoon liittyviin näkökulmiin.

Sukupuolivaikutusten arviointi ja sukupuolinäkökulman valtavirtaistaminen

Valtioneuvoston selonteossa julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2018 - 2021 ei mainita sukupuolta tai sukupuolten tasa-arvoa lainkaan. Sukupuolivaikutusten arvioinnit puuttuvat selonteosta kokonaan, vaikka taloudellisilla ratkaisuilla ja esimerkiksi julkisten palveluiden kulujen vähentämisellä on merkittäviäkin sukupuolivaikutuksia.

Pidemmällä tähtäimellä pitäisi siirtyä sukupuolitietoisempaan talouspolitiikkaan, ja tähän suuntaan etenemiseksi selonteossa tulisi esittää arvio siitä, miten taloudelliset päätökset vaikuttavat eri sukupuoliin. Ylipäätään budjettisuunnittelussa tuloksilla ja tavoitteilla tulisi olla vahvempi asema, kun toistaiseksi painotus on panoksissa. Samalla kun nykyisten resurssien jakautumista pitäisi tarkastella sukupuolinäkökulmasta, olisi tärkeää määritellä myös tasa-arvotavoitteita. Osana selontekoa olisi hyvä kehittää menetelmiä ja indikaattoreita, joilla sukupuolivaikutuksia voitaisiin seurata.

Sukupuolivaikutusten arvioinnin tulisi olla kiinteä osa ministeriöissä tehtävää selonteon valmistelutyötä. Sukupuolinäkökulman valtavirtaistamiseksi valmistelutyössä pitäisi vahvistaa ministeriöiden toiminnallisten tasa-arvoryhmien asemaa.

Hoito- ja hoivamenojen sukupuolivaikutukset

Julkisen talouden suunnitelmassa todetaan, että Suomen talouden tila on edelleen heikko, ja tulevina merkittävinä menoerinä nostetaan esiin hoito- ja hoivamenot ja hävittäjähankinnat. Selonteon alussa todetaan, että hoito- ja hoivamenojen nopein kasvuvaihe on vielä edessä, ja että toisaalta hävittäjäkaluston uusiminen ja muut investointitarpeet luovat merkittäviä paineita julkiseen talouteen 2020 -luvulla. Samoin todetaan, että julkisen talouden tulot eivät riitä ylläpitämään kaikkia julkisen sektorin rakenteita ja tehtäviä, koska nämä on rakennettu nykyistä nopeamman talouskasvun varaan.

Naisvaltaiselle julkiselle sektorille, kuten hoito- ja hoivapalveluihin osuvat säästöt heikentävät erityisesti naisten taloudellista asemaa, kun taas investoinnit esim. hävittäjiin hyödyttävät miesvaltaista alaa.

Selonteossa todetaan, että julkisten palvelujen rahoituksen turvaaminen pitkällä aikavälillä edellyttää sote- ja maakuntauudistuksen toimeenpanoa siten, että uudistuksella tavoitellut säästöt varmistetaan. Samalla huomautetaan, että sote- ja maakuntauudistuksella tavoitellun 3 mrd. euron säästötavoitteen saavuttamiseen liittyy edelleen monia riskejä, jotka tulee huomioida jatkovalmistelussa. Sote-sektorin menoista 2/3 on henkilöstökuluja, ja nykyisestä kuntien sote-henkilöstöstä noin 90 % on naisia. Sukupuolten tasa-arvon näkökulmasta riskinä on, että säästöt heikentävät henkilöstön asemaa ja työehtoja ja pienentävät esimerkiksi hoitajamitoituksia, mikä heijastuu myös hoivan laatuun. Riskinä on myös sukupuolten välisten palkkaerojen kasvu. Sote-säästötavoitteet heijastuvat naisiin myös palvelujen käyttäjinä, sillä naiset vastaavat edelleen suurelta osin hoivasta perheissä. Muutokset julkisissa hoivapalveluissa vaikuttavat naisten mahdollisuuksiin yhdistää työtä ja perhe-elämää.

Talouspäätökset ovat myös poliittisia arvovalintoja, joissa ratkaistaan, millaisiin asioihin yhteiskunnassa halutaan panostaa. Taloudellisesti vaikeinakin aikoina hyvinvointiin ja hoivapalveluihin on satsattava, sillä hyvinvointi on paitsi itseisarvo, myös välttämätön edellytys talouden ja muun yhteiskunnan toiminnalle.

Asiakasmaksujen korotus sosiaali- ja terveydenhuollossa ja koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnassa

Selonteossa on todettu, että sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuja koskevaa asetusta on muutettu vuoden 2016 alusta siten, että kuntien maksutuotto voisi kasvaa, ja että myös koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnasta perittävien maksujen enimmäismääriä korotettiin samana vuonna. Tasa-arvoasiain neuvottelukunta haluaa kiinnittää huomiota siihen, että kyseisten maksujen korotukset vaikeuttavat erityisesti pienituloisten mahdollisuuksia käyttää ko. palveluita.

Esimerkiksi pienituloisissa yksinhuoltajaperheissä, joissa huoltajana on useimmiten äiti, koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan maksukorotukset saattavat olla kynnys toimintaan osallistumiselle. Samoin heikoimmassa asemassa olevat sosiaali- ja terveyspalveluiden tarpeessa olevat asiakkaat, kuten esimerkiksi yksin asuvat eläkeläisnaiset tai pitkäaikaissairaat ja syrjäytymisuhassa olevat miehet, saattavat vähentää palveluiden käyttöä maksukorotusten vuoksi. On kyseenalaista, saavutetaanko korotuksilla voittoa pidemmällä tähtäimellä, jos esimerkiksi hoitoon ei hakeuduta maksujen vuoksi ajoissa, tai jos pienituloisten perheiden lapset eivät pääse mukaan aamu- ja iltapäivätoimintaan.

Turvakodit

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta pitää myönteisenä, että selonteossa on mukana lisäys turvakotitoiminnan menoihin. Turvakoteja tarvitaan kipeästi lisää, joten resurssien lisäys on tärkeä askel oikeaan suuntaan.

Milla Sandt
Pääsihteeri